

FREDERIK MULLER & Cie
AMSTERDAM.

J. W. Bilders

J. W. BILDERS

&

A. GERARD BILDERS

Nov. 15, 1892

N°. 1. J. W. BILDERS, Avond te Gieten.

CATALOGUS
DER
SCHILDERIEN & TEEKENINGEN

NAGELATEN DOOR DE KUNSTSCHILDERS

J. W. BILDERS
&
A. GERARD BILDERS

De veiling heeft plaats Dinsdag 15 November 1892

des morgens ten 11 uur

in het Lokaal »DE BRAKKE GROND»

onder directie van

FREDERIK MULLER & Cie

te

AMSTERDAM

Veilings-Conditiën:

De veiling geschiedt à contant, met een opgeld van 10 pCt.

Na toeslag worden geen reclames, om welke redenen ook gemaakt, aangenomen.

Na toeslag is het gekochte voor rekening en risico van den koper.

Wanneer er strijd ontstaat over de vraag wie het laatst geboden heeft, wordt het betwiste stuk herveild.

De koopers zijn gehouden na afloop der veiling het gekochte onmiddellijk in ontvangst te nemen. ●

K I J K D A G E N.

PARTICULIER :

Zaterdag 12 Noverber.

Zondag 13 „

PUBLIEK :

Maandag 14 Noverber.

JOHANNES WARNARDUS BILDERS.

.....

Zich zelf te wezen, in de kunst zijn eigen plaats te veroveren en op zijne scheppingen zijn persoonlijke stempel te drukken — dit kenmerk van den waarachtigen kunstenaar onderscheidde BILDERS in hooge mate.

Doch welk een strijd heeft hij moeten voeren, hoe lang heeft men zijn nieuwe, oorspronkelijke opvatting miskend, vóór de diepgevoelende kunstenaar over al dien tegenstand zegevierde en de wereld zijne kunst huldigde!

Nog hooren wij hem in gloeiende woorden over het betooverende der natuur spreken; wij zien hem met zijn zeldzaam plastisch vertellerstalent, waardoor hij ons personen en zaken voor de oogen tooverde, met groote beweeglijkheid en gebaren vol uitdrukking, het geheimzinnige en wegslepend schoone zijner aanbieden meesteresse, de natuur, beschrijven; wij luisteren naar zijne dichterlijke schildering van die fluisterende stemmen in de eenzaamheid, die aanbiddelijke macht van toon en kleur; en wij erkennen dat BILDERS de natuur niet anders vertolken kón dan hij deed.

BILDERS was een dichter, een veelzijdig begaafd man, een vurig dweeper met de natuur, die hem soms geheimen toefluisterde, welke zij slechts haar uitverkooren toevertrouwt. Gelijk het oog, bij het aanschouwen van een schitterend lichteffect in een bosch, slechts het geheel, de massa omvat en den indruk van dien grootschen aanblik zou verliezen, wanneer het zich links of rechts om bijzonderheden ging bekommeren, zoo trachtte ook BILDERS' opvatting dien indruk weer te geven. Een of ander natuurtooneel, zekere stemming, een aangrijpend lichteffect, heeft zijn ontvankelijk kunstenaarsgemoed in verrukking gebracht; het heeft van eene eenwige jeugd, van liefde, van weemoedige eenzaamheid, van geluk tot zijn gevoelig hart gesproken. Heette hij DE MUSSET, GEIBEL of BYRON, hij zou in gloeiende, lartstochtelijke strophen zijn gemoed uitstorten; nu heet die dichter BILDERS en grijpt in vervoering naar palet en penseel, en tracht dat visioen van geluk, van verlatenheid of jeugd, in kleur en toon over te brengen.

Al hebben dan ook velen BILDERS met den grootsten ijver en de edelste geestdrift aan het studeeren naar de natuur gezien, iedereen beseft dat een kunstenaar met zulk eene dichterlijke ziel, bij het verwerken zijner indrukken niet gaf wat men eene getrouwe, nitvoerige nabootsing der natuur noemt.

Niemand onzer kan zich hem dan ook met mogelijkheid voorstellen, met een keurig palet en fijne penseelen, dicht voor het doek gezeten, angstvallig elken

toets wikkende en wegende. In onze verbeelding aanschouwen wij **BILDERS**, dien wij zoo menigmaal aan 't werk zagen, met groot palet en breede kwasten, op zekeren afstand van zijn doek staan, het hoofd met de lange grijzen haren nu en dan als leeuwenmanen schuddend, om telkens naar zijne schepping terug te keeren en met kloeke zotten, breed en vet de verf er op smerende, te verbeteren of te wijzigen.

BILDERS, de gemoedelijke, welsprekende verteller, die even goed een schrijver of een improvisator had kunnen worden als een groot beeldend kunstenaar, kon natuurlijk zelf het best de gedachte uitleggen, die hem bij het scheppen zijner kunstwerken bezielde had; maar ook zonder commentaar spreekt zijne dichtelijke kunst voor zich zelve: zij deelt den toeschouwer mede wat de kunstenaar daarbij gedacht en gevoeld heeft: Die dichtelijke indrukken zijn welsprekend als de diep-gevoelende kunstenaar zelf. Brengt hij het kasteel te Vorden in beeld, dan weet zijn breed penseel die vervallen grootheid van het eenmaal fiere ridderslot, de algeheele verlatenheid, door den woesten plantengroei en eene droefgeestig bleeke zon, welsprekend uit te drukken. Alledaagsch, gewoon, is zijne opvatting nooit.

„Oerwouden”, zoo trachtte ik een tiental jaren geleden in *Onze Schilders* de kunst van **BILDERS** te kenschetsen. „oerwouden, hoog geboomte, breede schaduwpartijen dier eeuwenoude stammen, door een plotseling invallend licht nog krachtiger en sonderder schijnende — ziedaar de lievelingsthema's van **BILDERS**. Slechts zelden verlaat hij het heerlijk bosch, dat hij lief heeft als een druïde, en waarvan hij het geheimzinnig aantrekkelijke even goed in kleuren als met woorden verstaat te schilderen. Doch al geeft hij u een panorama — zoo als het klooster St. Clara, bij Wiesbaden (in het Museum van moderne kunst te 's Gravenhage) — of een gewoon Geldersch landschap, in elk daarvan zal zijn romantieke geest zijne liefde voor tegenstelling, voor schitterend licht en bruin, in het bijzonder uitkomen.”

Zoo is de beminnelijke, nobele kunstenaar blijven voortbrengen, totdat zijne afnemende lichaamskrachten hem dit beletten. Doch werd de hand zwakker, de helderheid van hoofd klom, en op een dikwerf moeielijk leven wierp de avondzon ten slotte een liefelijk licht.

In het pittoreske Oosterbeek, in de door hem uitverkoren woning, te midden eener natuur die hij zoo lief had en met zulk een krachtig gevoel vertolkte, ontsliep **BILDERS** op 29 October 1890. Troostend en raadgevend, sprekend met haar, die tien zeldzaam gelukkige jaren met hem doorbracht en wier kunst zoo innig van zijn geest en invloed getuigt, is hij heengegaan.

Volgens zijn wensch ligt hij op het kleine kerkhof van Oosterbeek begraven in de nabijheid van de dichters **VAN LENNEP** en **VAN 'S GRAVENWEEFT**.

BILDERS werd den 18en Augustus 1811 te Utrecht geboren, op de Oude Gracht bij de Smebrug, waar zijns vaders bakkerij stond.

Wanneer hij, met zijn verwonderlijk geheugen en zeldzame vertellersgave, van

zijne jeugd begon te verhalen, zóo plastisch dat men de personen en dingen voor zich zag, hing iedereen aan zijne lippen.

Van het bewaarschooltje af begon soms het verhaal; dan vertelde hij, hoe Meester Ras, die met de plak regeerde, in een gebloemden slaaprok de loteling-etjes van zijn A. B. C. troepje liet opdreunen van „a” arend tot „zedde” zwaantje toe; en terwijl de maitres erg slappe thee met zoete spekjes kruide, een psalm deed aanheffen onder 't maatgeklap van den stok: „De-IOFZANG-klint uit Zions Za-a-len”. . . .

Uit dien kindertijd vertelde hij ook, hoe vader hem 's morgens vroeg heel warme broodjes naar eene oude dame liet brengen, en hij, bibberend van de kou, met half bevroren handjes op de stoep stond te trappelen, terwijl de knecht talmde met de deur te openen, en het verkleunde ventje door de ruiten het lekker brandend vuur in de voorkamer zag. En dan kreeg hij nog een standje op den koop toe, als de broodjes niet heet genoeg waren.

Hoe kon hij vertellen van de vischtochten, die hij als jongen met vriendjes en bekenden rondom Utrecht maakte, en hoe hij toen reeds oog en gevoel voor de natuur had. Maar toen een buurjongen hem eens *ooren* en *neuzen* vertoond had, die hij teekende, was BILDERS niet meer te houden en plaagde hij zijn vader zoo lang, tot dat deze eens met den schilder JONNIS ging spreken. Vader BILDERS vond echter 12 gulden in het kwartaal veel te duur en wist het voor 11 gulden gedaan te krijgen.

Nu was de jongen den koning te rijk; op een hoekje van vaders zolder zette hij zich deftig aan 't schilderen en mengde, in algeheele onwetendheid, zijn verf met lampolie, zoodat het mengsel nooit droogde.

Behalve met teekenen en schilderen, dweepte hij met lezen, reisbeschrijvingen en geschiedenis. Rome's en Athene's helden kende hij als zijn vrienden; in Nederlandsche vertalingen van PLUTARCHUS en PLATO, CICERO en HOMERUS, zat hij bij voorkeur te studeeren. Verdiepte hij zich op zijn tiende jaar in VAILLANT'S en BRUCK'S reizen door de binnenlanden van Afrika, op bijna tachtigjarigen leeftijd hield STANLEY'S tocht door het donkerste deel van dat werelddeel hem nog levendig bezig.

Men kan zich voorstellen hoe de opgewonden vurige jongen, meegesleept door de geestdrift die zoo velen vervulde, als een tweede BYRON de Grieken ter hulp wilde snellen. „Met mijn vaders knecht”, zoo vertelde hij, „sprak ik af om stil daar heen te gaan, en alles was voor den tocht gereed, toen mijn vader het plan ontdekte. Bij die gelegenheid kreeg ik mijn eerste en eenige pak slaag.”

Geen wonder, dat toen in 1830 's Konings roepstem weerklonk om tegen de Belgen op te trekken, dit edelmoedige jonge hart zich met geestdrift bereid verklaarde om zijn vaderland te dienen. Op 26 September 1830 teekende hij als vrijwilliger voor onbepaalden tijd, en meldde zich in de kazerne te 's Gravenhage aan. Daar bracht men hem bij generaal VAN HEERDT, die den blonden jongeling omarmde: „Zijt gij nu de eerste vrijwilliger!” De beste plaats in de slaapzaal moest voor hem ingeruimd worden; „maar die beste plaats leefde”, zoo als hij plastisch kon vertellen.

BILDERS diende zijn drie jaren met eere, werd nooit gestraft, maar wilde van geene bevordering weten.

De officieren lieten hem portretten maken van hunne echtgenooten, zusters en meisjes, en gaven hem vrij van dienst. Eros kwam ook om een hoekje kijken, en allervermakelijkst kon BILDERS vertellen van zijne verliefde buien met de twee Janneke's; hoe de pastoor over de heg keek als de jonge vrijwilliger een herdersuurtje genoot en de eerwaarde heer dan met dreigende stem riep: „Janneke, Janneke, pas op de mannen met de vergulde knopskes en hoortjes voor den kop!” (Dat doelde op de Jagersuniform). BILDERS wist echter alles zoo dichterlijk en rein in te kleeden, dat de *flirtation* met die mooie, bloeiende boerinetjes een zonnige, liefelijke, schilderachtige idylle bleef.

Uit dien veldtocht dagteekent ook het volgende aardige voorval. Na den terugtocht uit Brussel was BILDERS' compagnie te Ulvenhout gelegerd. Een hoornblazer, Zwitser, BORCHHALTER geheeten, die zeer aan BILDERS gehecht was, omdat deze hem steeds troostte als hij heimwee had, was aan de grootste wanhoop ten prooi, omdat hij op den terugweg vrouw en kind verloren had. De man was troosteloos. BILDERS stond op wacht voor den ingang. Daar nadert eene knappe, jonge vrouw met een emmer op den rug, waaruit tusschen allerlei doeken en lappen een aardig kinderkopje gluurde.

„Jager,” vraagt de jonge vrouw gejaagd, „ligt hier ergens het 2e bataillon?”

„Jawel vrouwke, hier!”

„Is daar een sergeant-hoornblazer BORCHHALTER bij? Dat is mijn man!”

Dadelijk stormt BILDERS naar binnen en roept BORCHHALTER. Eerst wilde de troosteloze niet komen, doch na lang tegenstribbelen kwam hij — en toen volgde het heerlijk wederzien. Het knappe wijfje werd nu waschvrouw bij de compagnie, en menigmaal droeg BILDERS én emmer én kind voor haar.

Uit dien tijd dagteekenen zijn moeielijke en inspannende tochten naar Utrecht, om van een *kort* verlof een *lang* verblijf in de Bisschopsstad te maken; dat bezwarend overzetten door de ijsschollen op de rivieren, en al de kou en ellende, die er mede gepaard ging. Doch steeds juichte hij over al de opgedane ervaring, die hem voor het leven gehard had. De kazerne en de hardheden des levens in de jeugd, vond hij eene kostbare leerschool. En menigmaal werd dezen of genen vol overtuiging toegevoegd: „je hadt een tijdlang in de kazerne opgevoed moeten zijn!”

Hoewel men hem steeds wilde bevorderen, weigerde hij dit echter hardnekkig: „soldaat met de soldaten” was altijd zijn woord: „en als de vrede gesloten is, ga ik weer aan 't schilderen”. Op de eervolste wijze, met de beste paspoorten, het Metalen Kruis, en een schat van ervaringen en herinneringen, verliet hij den dienst.

Kort na zijne terugkomst uit België ontmoette de enthousiaste 21 jarige jongeling te Utrecht een beeldschoon Duitsch meisje, Frederica Staudenmaier, uit Stuttgart, dat zijn hart plotseling veroverde. Zij of geen ander was de leus. Wederkeerig hadden Amor's pijlen het doel getroffen. Met beminnelijke, dwaze onvoorzichtigheid werd het huwlijksbootje van wal gestoken. Waartoe zou er nog iets noodig zijn als men elkaar innig lief had? BILDERS kon zoo aardig vertellen van dat jonge huishoudentje, dat wel „Raum für ein glückliches Liebespaar” bood, maar dat zelfs geen Rijksdaalder rijk was.

Toen kwamen de zorgen dien jongen droom van geluk en liefde nu en dan

verjagen. Het huishouden vermeerderde snel, en met het penseel voor zoo velen den kost te verdienen, was eene zware taak.

Aandoenlijk was BILDERS' verhaal, hoe hij dan soms de helft van de ontvangen som in den zak hield, terwijl hij de andere aan zijne vrouw gaf, die zeer blijde was met hetgeen hij haar ter hand stelde. Dan bleef hij staan en begreep zij niet waarop hij nog wachtte, totdat hij eindelijk met het opzettelijk achtergehoudene zilver in zijn zak rammelde en de vreugde en verrassing der jonge huisvrouw zich op de levendigste wijze uitte.

Doch al was BILDERS niet ongelukkig in het plaatsen zijner doeken, al wa a deerde het publiek ook zijne kunst — hij zelf was niet tevreden met hetgeen hij voortbracht. Dwaalde het publiek, of was *hij* op een verkeerden weg? Was het geene conventie hetgeen hij schilderde, en zag de natuur er toch niet geheel anders uit?

Toen hij van het laatste meer en meer overtuigd werd, toog hij naar Oosterbeek, huurde daar voor 3 maanden eene woning, doch bleef er 3 jaren met zijn gezin. Daar openbaarde zich de natuur aan hem in al hare macht en heerlijkheid, en de kunstenaarsziel voerde een zwaren strijd. Alles wat hij tot heden gewrocht had, beschouwde hij als ongedaan; van het begin af moest hij alles hervatten en ging tegenover de natuur als een kind aan het werk. Men heeft slechts die portefeuilles vol studiën, die bergen schetsen en teekeningen van takken, planten, stammen, gronden, steenen, ijsblokken, hutten, kortom van alles te zien, om van grooten eerbied vervuld te zijn voor zulk eene toewijding en volharding.

In Oosterbeek kende iedereen den schilder BILDERS en had men hem lief. Als hij van het oude Oosterbeek vertelde, van de avondjes bij den ouden dichter van 's GRAVENWEERT, van de heftige twisten tusschen gemeentebestuur en kerk, van de 26 schilders om het brugje van Wolfhezen — dan was de geestige causeur niet spoedig uitgepraat.

Oosterbeek werd toen de verblijfplaats van een aantal jonge schilders, die er de zoogenaamde „Oosterbeeksche school” vormden, waarvan BILDERS de vader en het middenpunt was. Ook zijn zoon GERARD, die zoo vroeg gestorven is, studeerde daar vlijtig onder zijn vaders leiding en de schoone studiën van den jongen kunstenaar getuigen van zijn schitterenden aanleg.

Iedereen heeft van de Wodanseiken te Wolfhezen gehoord, en zich daarbij misschien eene of andere Noorsche legende voor den geest gebracht. Het was echter eenvoudig eene fantazie uit BILDERS' brein. Op 18 Augustus, zijn jaardag, toog de schildersbond ten feeste uit naar die plek op de heide, waar de beek zich onder de grillig gevormde eiken slingert.

Het was eene soort van pic-nic, waar ieder wat meebracht: een tulband, aan een schilderstick geregen en op den schouder gehangen, een mand, die als de druiventrossen der kinderen Israëls gedragen werd, het witte laken op den grond gespreid: het was een optocht, die van heinde en ver kijkers lokte.

Was er een nieuweling onder de schilders, dan moest hij gedoopt worden. Er werd een kruiwagen omgekeerd in de beek geplaatst, BILDERS ging daarop staan en de doopeling er voor. Onder plechtige woorden, waarbij de jonge man moest zweren steeds met ernst deze plaats te betreden en te denken aan Wodan en Thor

die daar huisden, werden hem handen vol water toebedeeld. Hoe plechtiger de toespraak, hoe geroender de doopeling; hoe meer tranen, hoe meer beekwater. Alles eindigde met zang en dans, en dat is de oorsprong van den naam der Wodanseiken.

Voor de opvoeding der kinderen en het opzoeken van meer bronnen tot plaatsing van zijn arbeid, werd in 1858 Amsterdam tot woonplaats gekozen. Doch na dat heerlijk wonen buiten die innige gemeenschap met de natuur, geleek het bovenhuis op de Prinsengracht, 20 jaren lang door hem bewoond, allen in het eerst eene gevangenis.

De stormen des levens spaarden hem echter niet. Geldelijke zorgen drukten hem vreeselijk, want het publiek wilde van zijne nieuwe opvatting niet weten, en van kunstkoopersmanoeuvres wilde hij niet hooren: zijn werk moest voor hem spreken; dat was genoeg. Later ontviel hem zijn vrouw door den dood, spoedig gevolgd door zijn veelbelovenden zoon GERARD en door zijne dochter CAROLINE, gehuwd met den kunstschilder I. H. L. DE HAAS te Brussel. „BILDERS”, zegt de schrijver van eene met warmte geschreven levensschets in het „Utrechtsch Jaarboekje voor 1891” (aan welk belangwekkend stukje verscheidene bijzonderheden door mij ontleend zijn) — „BILDERS was geknakt door zooveel levensstormen; maar even als aan de diepst gewonde stammen de geurigste gom ontvloeit, zoo kreeg zijn werk meer diepte, gloed en dichterlijke schoonheid.”

Alleen de kunst en zijn warm en diep geloovig gemoed hielden hem toen staande, want BILDERS was een echt christen en een mensch in den edelen zin des woords.

Zijne gave ontwikkelde zich intusschen in hooge mate: „*Neerland's woeste toestand*” in de galerij van Arti is daarvan een schitterend bewijs. Dit meesterstuk schonk hem vele bewonderaars, maar ook vele benijders. Doch te midden van veel grievends en dikwerf nijpende zorgen hielden hem zijne opgewektheid en levenslust staande, anders ware zijne kunstenaarsloopbaan een kruisdraging geweest.

Veel wat zijne eigenwaarde als kunstenaar zeer moest doen, wat den fijngevoeligen mensch deed lijden, werd verzoet door echte, hartelijke vriendschap, die hij met al de warmte van zijn trouw gemoed gewaardeerd heeft. Hij kwam in aanraking met mannen van beteekenis, vond bij de familie VAN TIENHOVEN steeds een gul onthaal, en ging met ROCHUSSEN, BOSBOOM, ISRAËLS en andere groote kunstenaars vertrouwelijk om. Ook de overige kunstbroeders stelden zijn gezelschap op prijs, en de ronde tafel in Arti, waar hij als „generaal” presideerde, was steeds een aantrekkingspunt voor de bezoekers.

Van 1866 tot 1878 ging hij elken zomer naar Vorden, zijn lievelingsoord, zijn Californië. Daar nam zijne kunst de hoogste vlucht, en is zijn naam zoo vereenzelvigd met dat vlek en het kasteel, dat beiden hunne vermaardheid aan hem te danken hebben.

Wat de Hohentwiel door SCHEFFEL'S Ekkehard geworden is, heeft de kunst van BILDERS van Vorden gemaakt. Hij vereeuwigde dat plekje en leeft er in de herinnering voort.

Als BILDERS van dat visioen begon, dan verstomden alle half gefluisterde gesprekjes, en deed de kunstenaar den hem omringenden het geheimzinnig tooneel *aanschouwen*. Want het was vooral de *schilder*, de plastische kunstenaar, die

dikwerf met een enkel woord, soms met een eigenaardig gebaar, door een geheimzinnig halflicht knijpen der oogen of een plotselingen zwaai der armen, zijn visioen te Vorden vertolkte, en zijne hoorders daarvan zóó doordrong, dat men het toovertafereel werkelijk *aanschouwd*. Dan klom het enthousiasme van den vertellenden kunstenaar meer en meer. De lange, grijze haren werden nu en dan als leeuwenmanen geschud; de wenkbrauwen fronsten zich; het hoofd zakte op de borst; de armen werden somber over elkaar geslagen; het was een bard, die in zijn dichterlijke taal het volgende visioen beschreef:

Op een warmen zomernacht ontvlood hij de benauwde slaapkamer en wandelde naar het kasteel, dat toen nog half bewoond en reeds half ruïne was. De maan wierp hare stralen over het landschap; er heerschte overal diepe rust. Uit het riet sprong een reuzenkikvorsch hem tegemoet en kwaakte onheilspellend. Uilen zuchtten, kraaien en raven krasten scherp en snijdend. Hij vleide zich aan den oever neer en keek naar het slot. Op eenmaal verscheen er een rood licht voor de ramen, de vensters werden geopend, en een schaar ridders en edelvrouwen zweefde heen en weer. Nu ving er een afschuwelijk bachanaal aan. Slaven en gevangenen werden uit de onderaardsche holen gesleept en gemarteld, en de overweldigers riepen hem spottend toe: „Zoo leefden wij hier in de oude burcht!” Plotseling zag hij een ander venster lichter en lichter worden, en ontwaarde hij daar het beeld eener gevangen jonkvrouw, een beeld van reinheid en adeldom. HILDEGARDE breidde de armen naar hem uit en smeekte hem om redding en hulp tegenover de losbandigheid die haar omringde en de overweldigers, die haar vastketenden. Doch de wilde, woeste kreten duurden altijd voort, totdat langzamerhand de dageraad begon te gloren, de kreten verstomden en alles tot rust en den gewonen toestand terugkeerde.

Ziedaar het visioen van BILDERS, dat hij nooit wilde erkennen slechts gedroomd te hebben, maar hetwelk hij met zulk een vuur en gloed vertellen kon, dat men er zich bij tegenwoordig waande. Het venster van HILDEGARDE is het geheimzinnig verlichte raam op het kasteel bij avond, „*Eenzaamheid*” getiteld, toebehoorende aan Jhr. Mr. V. DE STUERS, eene van BILDERS' heerlijkste houtskoolteekeningen.

Geen onzer kunstenaars, behalve ROCHUSSEN, heeft in het teekenen met houtskool zulk eene vermaardheid verkregen als BILDERS. Wij allen herinneren ons die heerlijke, fijngevoelige *fusains*, welke aller bewondering tot zich trokken en wier bezit men elkaar betwistte. Dat middel was BILDERS' groote kracht; hij wist er mee te tooveren en met dat brooze, vluchtige houtskool effecten te bereiken, die met dergelijk procédé onmogelijk schenen. „*Eenzaamheid*” vooral is een meesterstuk. Nauw kon men zich voorstellen, dat die krachtige schaduwtoon met zijne zachte schakeeringen, de vervallen huizing, ten deele met eenig licht beschenen, de heldere boompertjen, waarin men de blaadjes zag trillen en fonkelen — dat zulk eene heerlijke lichtwerking met houtskool bereikt was. Vooral een kunstenaarsziel als BILDERS, moest zulk een procédé toelachen. Geen talent scheen meer dan het zijne geroepen, om met dat onaanzienlijke hulpmiddel letterlijk te tooveren.

Zoo woonden er te Vorden twee zeer bejaarde dames, „de freules” lijdennaam die het zeer karig hadden, haar eigen grond bewerkten en haar eigen aardappeltjes

rooiden. Op zekeren laten namiddag wandelde BILDERS langs haar tuintje, terwijl de oudste met haar silhouet tegen de ondergaande zon uitkomende, op hare spade leunde. Hij knoopte een praatje met haar aan en weldra was zij in een gesprek met hem gewikkeld, dat BILDERS' dichtelijke ziel boeide. Zij sprak van vroegeren rijkdom, van overwinningen op bals en feesten, over het vergankelijke van het leven en tuurde zuchtend naar de verdwijnende zon. Geen wonder dat BILDERS hieraan een gedicht vastknoopte. De woning der oude freule staat op de schilderij van den heer CLAASZEN. Tal van andere werken zijn uit dat tijdperk afkomstig. Burgemeester VAN TIENHOVEN, de heeren RUD. KIJZER, Mr. BANCK, mevrouw KNEPPELHOUT en zoo vele anderen zijn daarvan de gelukkige bezitters.

In 1880 hertrouwde BILDERS met mejufvrouw M. VAN BOSSE, toen reeds eene talentvolle landschapschilderesse, wier kunst zich onder de leiding van haren echtgenoot meer en meer ontwikkelde. Het nieuwe huisgezin vestigde zich te Oosterbeek en bracht drie zomers te Gieten door. Daar geraakte BILDERS in verrukking over de eigenaardig grootsche natuur van Drenthe. Zijne „*Hunnebedden*” (in het bezit van Mevr. BILDERS—v. Bosse) en „*Een weg door de heide*”, zijn heerlijke uitingen van zijn gevoel voor die streek. Daar bracht het echtpaar, één van geest en zin, innig gelukkige, zeldzaam verheffende dagen door, dagen die voor de achtergeblevene onvergetelijk zullen blijven. Reeds zoo menigmaal had BILDERS verlangd Westerwolde te leeren kennen, en hij was overgelukkig toen hij dat mooie land zoo laat, haast te laat, bezocht.

In 1883 werd hem voor zijne schilderij op de Koloniale Tentoonstelling te Amsterdam „*Gezicht op Vlachtwedde*” eene gouden medaille toegekend; het was BILDERS' laatste werk. In dat zelfde jaar trof hem eene zware borstziekte, waarvan hij wel herstelde, doch waardoor niettemin zijne kracht gebroken was. Doch het hoofd bleef helder, het geestesleven werd steeds fijner en fijner, al verminderden de lichaamskrachten ook van lieverlede.

Op „Rozenhage”, waarvan hij 40 jaar geleden gezegd had: „Daar wil ik sterven,” ontsliep de beminnelijke man zacht en kalm, berustend en tevreden, raadgevend en troostend tot het laatste oogenblik.

De zoon van dezen buitengewonen man, ALBERT GERARD BILDERS (geboren 9 December 1839, overleden 8 Maart 1865), was, naar de getuigenis van den heer KNEPPELHOUT van den Hemelschen Berg „een oorspronkelijke geest, een begaafd jongman, een karakter, eene merkwaardige persoonlijkheid, die in rijperen leeftijd in meer dan ééne richting stellig een sieraad zijns vaderlands zou geworden zijn.”

Te Oosterbeek groeide hij op te midden der natuur en onder den invloed der kunst, die hem reeds in 't bloed zat en hem van alle kanten uit zijne omgeving aanwoei. In dat korte zeven en twintigjarige leven is ontzaglijk geleden en gestreden. Uit zijne „*Brieven en Dagboek*”, door de zorg van den heer K. uitgegeven, spreekt die levensstrijd, die *Weltschmerz*, op elke bladzijde. Of zij, die én GERARDS' kunst én zijne pen bewonderd hebben, met KNEPPELHOUT zullen instemmen:

„Niet in zijn penseel, in zijne pen lag zijne toekomst”, mag betwijfeld worden. Welke schilderachtige bladzijde GERARD ook geschreven heeft, hoe zijn schrijvers-talent zich ook in alles openbaart — de oorspronkelijkheid van den jongen schilder was toch ook van dien aard, dat de frissche lente zijner kunst een schitterenden zomer deed verwachten.

Hoe hij de kunst opvatte en dit wist uit te drukken, moge uit de volgende regelen van zijn dagboek blijken:

„Het zien der natuur alleen heeft reeds de gelukkigste uitwerking; een enkele indruk aan haren boezem ontvangen, is somtijds genoegzaam om er een gansch plan voor eene schilderij op te bouwen, en nooit zou men dien indruk ontvangen hebben in een atelier. De *Tableaux de convention*, hoe ze ook van kunstvaardigheid mogen getuigen, dragen al te duidelijk de teekenen, dat men de natuur heeft opzij gezet, en bezitten zeldzaam die naïviteit, die zedigheit, welke zoo schoon zijn en voortspruiten uit de intieme natuurwaarheid en de trouwe herinnering aan hetgeen de natuur zelve u verhaald heeft, toen ge aandachtig wildet luisteren. Zelden heb ik te vergeefs naar die stem geluisterd, al kan ik ook haar verhaal niet weergeven, en al blijf ik de bewustheid behouden van onjuist overgebracht te hebben. . . . Zal ik niet moeten zien en erkennen, dat ik mijne schilderijen niet gedroomd heb, terwijl ik in het gras lag en met liefde de beweging van wolken volgde, aan de schaduwen en hare koelheid mijn hof maakte en met wellust luisterde naar het ruischen der lange biezen en grashalmen aan den waterkant, waarin de nederhangende wilgentakken hunne zilvergrijze bladeren doopen?”

Aan deze gevoelige beschrijving herkent men den begaafden landschapschilder, wiens knappe studiën, naast de werken zijns vaders, getuigen van een aanleg en eene oorspronkelijkheid, die de groote verwachtingen van bloedverwanten en vrienden wettigden.

JOHAN GRAM.

J. W. BILDERS.

Schilderijën en Studiën in Olieverf.

950
1. Avond te Gieten, (Drenthe).

Op een landweg keert bij het vallen van den avond een kudde, door een vrouwtje gedreven, naar de stal.

De ondergaande zon giet een warmen gloed over de licht bewolkte lucht en over een gedeelte van het landschap, terwijl de woning en schuur, op den voorgrond, reeds in den koelen schemertoon van den avond liggen.

Kapitaal schilderij.

Hoog 99, breed 149 cent.

951
2 De Hes te Oosterbeek.

Een buurtje van over bouwland en tusschen appelboomen verspreid liggende huisjes. Op den voorgrond een plas en rechts eenig hoog opgaand geboomte.

Een koel morgenlicht kleurt de eenigszins bewolkte lucht.

Hoog 64, breed 102 cent.

952
3. De Wodanseiken te Wolfhezen.

Een groep oude eiken be kroont een heuvel op de bruine heide. Rechts een breede vallei, aan den horizon door geboomte begrensd.

In de helderblauwe zomerlucht drijven eenige witte wolken.

Zie over den oorsprong van den naam dier eiken, GRAM's levensbericht, bladz. 8.

Hoog 64, breed 102 cent.

4. Wolfhezen.

Aan den oever van de beek, aan iederen beminnaar van Gelderlands natuurschoon bekend, heeft de meester een heerlijke plek gekozen, namelijk daar, waar het woud ophoudt en de onafzienbare heidevlakte begint.

Daar, onder een breed getakten eik, rust een vrouwtje op een omgevallen boom.

Heldere, zonnige zomerdag.

Hoog 46, breed 71 cent.

5. Houtwerf te Vorden.

Hoog 40, breed 47 cent.

6. Gronden aan de beek te Vorden.

Hoog 33, breed 45 cent.

7. Te Gasselte in Drenthe.

Hoog 35, breed 49 cent.

8. Kasteel te Vorden.

Hoog 33, breed 44 cent.

9. Achter de kerk te Oosterbeek.

Hoog 34, breed 47 cent.

10. Bij de pastorie te Vorden.

Hoog 32, breed 48 cent.

11. Aan de Beek te Vorden.

Hoog 36, breed 35 cent.

12. Kasteel te Vorden.

Hoog 34, breed 49 cent.

13. Studie van het Kasteel te Vorden.

Hoog 34, breed 40 cent.

14. Vijver te Vorden.

Hoog 33, breed 45 cent.

15. Herfst in Oosterbeek.

Hoog 33, breed 49 cent.

- 15 16. Aan den vijver te Vorden.
Hoog 33, breed 45 cent.
17. Weg te Gieten.
Hoog 31, breed 47 cent.
18. De Leuke, boerderij te Vorden.
Hoog 31, breed 48 cent.
19. Buurt te Vorden.
Hoog 30, breed 50 cent.
20. In den tuin te Vorden.
Hoog 30, breed 49 cent.
21. Boerderij te Vorden.
Hoog 31, breed 48 cent.
22. Laantje te Gieten.
Hoog 39, breed 31 cent.
23. Te Hackfort bij Vorden.
Hoog 41, breed 31 cent.
24. Achterbuurt te Vorden.
Hoog 30, breed 48 cent.
25. Warme dag te Vorden.
Hoog 30, breed 47 cent.
26. Langs de beek te Vorden.
Hoog 30, breed 48 cent.
27. Het Secmeer te Gieten.
Hoog 31, breed 49 cent.
28. Landweg te Gieten.
Hoog 31, breed 49 cent.
29. Achter de pastorie te Vorden.
Hoog 31, breed 48 cent.

30. Achter de kerk te Oosterbeek.
Hoog 32, breed 44 cent.
31. Morgen te Vorden.
Hoog 41, breed 31 cent.
32. Houtwerf te Vorden.
Hoog 27, breed 46 cent.
33. Buurt te Vorden.
Hoog 26, breed 43 cent.
34. Houtwerf te Vorden.
Hoog 27, breed 47 cent.
35. Gezicht in Oosterbeek.
Hoog 26, breed 48 cent.
36. Zandweg te Gieten.
Hoog 25, breed 48 cent.
37. Boomstammen.
Hoog 22, breed 47 cent.
38. Ensingerweide, Vorden.
Hoog 27, breed 38 cent.
39. Hut te Oosterbeek.
Hoog 33, breed 27 cent.
40. Houtwerf te Vorden.
Hoog 32, breed 25 cent.
41. Weg te Gieten.
Hoog 24, breed 32 cent.
42. Hoek van het kasteel te Vorden.
Hoog 32, breed 23 cent.
43. Een achterhuis te Oosterbeek.
Hoog 24, breed 30 cent.

44. Stal te Oosterbeek.
Hoog 25, breed 30 cent.
45. De Berlage te Vlagtwedde.
Hoog 20, breed 32 cent.
46. Vlagtwedde.
Hoog 16, breed 22 cent.

A. G. BILDERS.

Studies in Olieverf.

47. Te Opheusden.
Te midden van bouwland rijzen tusschen eenige vruchtboomen de aardige rieten daken van twee hofsteden op.
Op den voorgrond eenige liggende schapen en een vrouwtje haar wasch goed te drogen hangende.
Hoog 49, breed 73 cent.
48. Te Oosterbeek.
Hoog 28, breed 36 cent.
49. Bij Genève.
Hoog 28, breed 44 cent.
50. St. Ange. (Zwitserland).
Hoog 26, breed 36 cent.
51. In Dekkersduin bij den Haag.
Hoog 26, breed 44 cent.
52. Koeienstudie.
Hoog 26, breed 41 cent.

53. St. Ange. (Zwitserland).
Hoog 27, breed 42 cent.
54. Studie van een kalf.
Hoog 20, breed 25 cent.
55. Te St. Ange. (Zwitserland).
Hoog 25, breed 36 cent.
56. Loopende koe.
Hoog 26, breed 36 cent.
57. Te St. Ange. (Zwitserland).
Hoog 26, breed 33 cent.
58. Te St. Ange. (Zwitserland).
Hoog 25, breed 36 cent.
59. Studie van een jongen stier.
Hoog 25, breed 32 cent.
60. Studie van een geit.
Hoog 25, breed 32 cent.
61. Studie van een koe (Zuid-Holland).
Hoog 24, breed 33 cent.
62. Studie van een zwart kalf.
Hoog 24, breed 32 cent.
63. Studie van een bonte koe.
Hoog 23, breed 31 cent.
64. Studie van een koe. (Gelderland).
Hoog 23, breed 34 cent.
65. Bij St. Ange. (Zwitserland).
Hoog 23, breed 35 cent.
66. Rotsgrond bij Lausanne.
Hoog 22, breed 36 cent.

67. Studie van weidegrond.
Hoog 21, breed 36 cent.
68. Studie van een kalf.
Hoog 26, breed 35 cent.

J W. BILDERS.

Teekeningen (geëncadreerd).

69. Vischkaar te Vorden.
Hoog 48, breed 60 cent.
70. Houtwerf te Vorden.
Hoog 44, breed 60 cent.
71. Bij de speelplaats te Vorden.
Hoog 63, breed 47 cent.
72. Kasteel te Vorden.
Hoog 42, breed 51 cent.
73. Avondstond te Vorden.
Hoog 48, breed 63 cent.
74. Ensinger weide.
Hoog 57, breed 40 cent.
75. Ensinger weide.
Hoog 47, breed 57 cent.
76. Langs de beek.
Hoog 32, breed 50 cent.
77. Landweg te Gieten.
Hoog 32, breed 49 cent.

78. Kasteel te Vorden.
Hoog 36, breed 50 cent.
79. Kasteel te Vorden.
Hoog 36, breed 56 cent.
80. Laantje te Gieten.
Hoog 31, breed 47 cent.
81. Bij den slachter te Gieten.
Hoog 32, breed 50 cent.
82. De brug te Vorden.
Hoog 36, breed 54 cent.
83. De Berlage te Vlagtwedde.
Hoog 32, breed 50 cent.
84. Te Veele bij Vlagtwedde.
Hoog 32, breed 49 cent.
85. Terreinen bij Vlagtwedde.
Hoog 32, breed 49 cent
86. De Aa te Vlagtwedde.
Hoog 32, breed 49 cent.
87. De Aa te Vlagtwedde.
Hoog 32, breed 49 cent.
88. De Aa te Vlagtwedde.
Hoog 32, breed 50 cent.
89. Avond te Gieten.
Hoog 32, breed 48 cent.
90. Buurtje te Gieten.
Hoog 31, breed 47 cent.
91. Hutten te Gieten.
Hoog 32, breed 50 cent.

92. Wolfhezen.
Hoog 32, breed 49 cent.
93. Heelsum.
Hoog 32, breed 49 cent.
94. Achter de kerk te Vlagtwedde.
Hoog 32, breed 49 cent.
95. Te Oosterbeek.
Hoog 32, breed 49 cent.

A. G. BILDERS.

Teekeningen (geëncadreerd).

96. Bij Lochem.
Hoog 39, breed 50 cent.
- ~~97~~ 97. Langs den Rijn te Oosterbeek.
Hoog 29, breed 50 cent.
98. Schuiten.
Hoog 31, breed 50 cent.
99. St. Ange. (Zwitserland.) ~~99~~
Hoog 32, breed 48 cent.
100. Bij Utrecht.
Hoog 40, breed 47 cent.
101. Wagenspoor.
Hoog 40, breed 51 cent.

102. Bij het Drielsche veer.
Hoog 32, breed 49 cent.
103. Groote liggende koe.
Hoog 31, breed 42 cent.
104. Koeien op een dijk.
Hoog 29, breed 42 cent.
105. Schapen.
Hoog 30, breed 40 cent.
106. Schapen.
Hoog 30, breed 40 cent.
107. Twee staande koeien.
Hoog 24, breed 26 cent.
108. Loopende koe.
Hoog 32, breed 35 cent.
109. Geiten.
Hoog 30, breed 42 cent.
110. Schapen.
Hoog 31, breed 42 cent.
111. Schapen.
Hoog 31, breed 42 cent.
112. Loopende koe. (St. Ange.)
Hoog 30, breed 37 cent.
113. Koe.
Hoog 30, breed 39 cent.
114. Koeienkop en koe.
Hoog 24, breed 20 cent.
115. Groote en kleine dieren.
Hoog 30, breed 42 cent.

~~H~~ 116. Staande koe en loopende koe.
Hoog 27, breed 24 cent.

117. St. Ange. (Zwitserland.)
Hoog 30, breed 38 cent.

~~H~~ 118. St. Ange. (Zwitserland.)
Hoog 30, breed 40 cent.

~~H~~ 119. Groote koe en schapen.
Hoog 31, breed 40 cent.

120. Geiten.
Hoog 30, breed 39 cent.

~~H~~ 121. Koeien.
Hoog 30, breed 41 cent.

~~H~~ 122. Zeven penteekeningen.
Hoog 15, breed 20 cent.

~~H~~ 123. Paard en geit.
Hoog 26, breed 22 cent.

Typ. DE BRAKKE GROND, Amsterdam.
